

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

معاونت آموزش

عنوان: راهکارهای استحکام روابط زوجین از دیدگاه آیات و روایات

حوزه علمیه ام ابیها (س)

دزفول

گرد آورندگان:

فاطمه ظریفی راد

کبری پوره فرد

نسرین نظریان

انیس عباسی

مهر ۱۳۹۶

چکیده

خانواده مناسبترین جایگاه برای تامین نیازهای انسان و بهترین بستر برای امنیت و آرامش روانی است تربیت فرزندان به موفقیت روابط زوجین بستگی دارد که اگر این نکته مورد توجه قرار نگیرد ممکن است آسیب های فراوانی مانند همسرآزاری ، اعتیاد ، طلاق، فرار از خانه را در پی داشته باشد از این رو پرداختن به مهمترین عامل تحکیم و ثبات یا تزلزل و فروپاشی خانواده ، چگونگی رابطه ها و داد و ستد عاطفی و سلسله مسائل اصولی بین زن و شوهر که در تداوم زندگی مشترک و موفقیت آن نقشی حیاتی دارد لذا برای رسیدن به این مقصود با استفاده از آیات و روایات در این نوشتار با توجه به این امر به صورت مختصر می پردازیم.

کلیدواژه: تحکیم، روابط زوجین، خانواده، خانواده موفق

مقدمه

در روزگار ما هیچ نهاد اجتماعی به اندازه خانواده در کشورهای صنعتی گرفتار بحران نشده است به عبارت دیگر هیچ عصری مانند عصر حاضر خطر انحلال کانون خانواده و عوارض ناشی از آن را مورد توجه قرار نداده است پس آثار تحولات فکری، اخلاقی و فرهنگی چند اخیر در عرصه خانواده به میزان گسترده ای مشاهده می شود اولیای دین با توجه به اهمیت خانواده در حیات انسانی مطالب ارزشمندی را بیان نموده اند که در قالب حدیث به دست ما رسیده اند از این رو حدیث منبع مطمئنی برای یافتن اطلاعات لازم درباره خانواده و مهارتهای زندگی زناشویی است.

تبیین مفهومی تحکیم خانواده

پیش از ورود به بحث، لازم است بدانیم که منظور از تحکیم خانواده و حفظ آن چیست؟ بی شک، مقصود از آن، نگه داشتن بنایی با سستی و ناپایداری، آن هم به هر قیمت ممکن نیست. قرار گرفتن اعضای خانواده زیر یک سقف به قیمت ظلم و تعرض به یکی از آنها یا نادیده انگاشتن حقوق آنها یا توصیه و سفارش به گذشت و چشم پوشی بی مورد از خطاهای دیگری و پذیرش ظلم و بی عدالتی به منظور جلوگیری از طلاق و جدایی، هرگز به معنای ثبات و استواری کانون خانواده نیست، زیرا، به یقین، سر پا بودن خانواده با تحکم و ظلم انسانی و تحمل و بردباری دیگری از سر ناپجاری و ترس از فروپاشی خانواده، استحکامی در پی نخواهد داشت و اگر در ظاهر پایدار باقی بماند، از درون پوسیده و بی ثبات است و بی شک، نمی تواند ویژگی های خانواده ی سالم و بانشاط را داشته باشد نتیجه ی تحکیم خانواده، حاکمیت اصل اعتدال و اخلاق و حفظ حقوق همه ی اعضاست. قوانین اسلام برای تحقق این هدف، پیوسته، همسران را به تمایل و گرایش به محاسن اخلاقی و انجام وظایف فرامی خواند و آنان را از هر گونه رابطه و خواسته ها کیجانبه و ظلم و تعدی به دیگری، که سبب تضعیف فضای انس و الفت در خانواده می شود، برحذر می دارد. پس در خانواده ای مستحکم و با ثبات، روابط اعضا به گونه ای است که هر دو به کید دیگر یاری می رسانند و یکی از آنها، همواره، خدمت کننده نیست و رابطه ی آنها ستمگرانه نمی شود و خصلت های مردانه و زنانه در کنار ویژگی های انسانی، در خدمت تعالی و رشد خانواده و سپس جامعه قرار می گیرد. از نظر اسلام، سازگاری زناشویی برخاسته از تدین، نقش مهمی در پی شگیری از اختلافات و در نتیجه، حفظ بنیان خانواده دارد به طور کلی، عواملی که سبب استحکام بنیان خانواده و سلامت روابط اعضای آن می شود، به دو بخش فردی و اجتماعی تقسیم می شود. با این حال، پیش از آن لازم است برای ایجاد خانواده ای باثبات، زمینه و بستر مناسبی وجود داشته باشد؛ برای نمونه، انگیزه ی کافی و آموزش های لازم برای این کار در همسران وجود داشته باشد

۱- عوامل بیرونی تاثیر گذار بر استحکام خانواده

این عوامل به طور کلی در سه محدوده فرهنگ و محیط اجتماعی ، اقتصاد جامعه و خانواده های ماقبل خلاصه می شود.

۱ ۴ - فرهنگ و محیط اجتماعی

روابط انسان ، انعکاس آموخته های پیرامونی اوست . فرهنگ نحوه زیست هر فردی ، از اولین عوامل موثر در روابط او می باشد به طوری که از رفتار یک جامعه می توان وضعیت فرهنگی و محیط رشد مردم آن را ارزیابی کرد.

صبوری ، مدارا، حفظ عفت، پابندی به خانواده و همسر و برعکس پرخاشگری، عدم سازش ، طغیانگری و بی بند و باری از ویژگی هایی است که خانواده ها تا حدود زیادی از محیط خود می آموزند بنا براین ، یکی از عوامل موثر در تحکیم روابط خانواده داشتن محیط سالم و هدایتگر است.

تاکید اسلام ب طهارت محیط ، حفظ حدود الهی در جامعه و صیانت از فرهنگ اجتماعی از طریق امر به معروف و نهی از منکر، همه به دلیل تاثیر قهری مفسد بر فرد و خانواده است این نکته مهم از آیه کریمه (کتّم خیر امّۀ اخرجت للناس تامرون بالمعروف و تنهون عن المنکر) (آل عمران آیه ۱۱۰) بدست می آید که خداوند امت مسلمان را به شرط امر به معروف و نهی از منکر ، بهترین امت می نامند ، زیرا اصلاح محیط از وظایف واجب مسلمین است.

۲-۱- اقتصاد جامعه

از دیگر عوامل پیرامون موثر در روابط خانواده ، اقتصاد کلان در جامعه است، میزان در آمد خانواده و رفاه نسبی مردم ، متاثر از اقتصاد عمومی است، همه شئون خانواده تحت تاثیر این جریان خواهد بود.

بینش های دینی در کنار مسائل اخلاقی ، نقش مهمی در روابط مناسب اعضای خانواده دارد. همان گونه که در گزینش همسر توجه به همانندی نگرش های دینی ضروری است ، در زندگی نیز اگر زن و مرد از باورهای دینی مستحکم برخوردار باشند ، در تحکیم روابط اعضا موثر است و در مقابل ، بی توجهی برخی خانواده ها به این باورها مشکلات متعددی به دنبال دارد که قرآن کریم از آن به زندگی تنگ و سخت نام می برد. (طه آیه ۱۲۴) این امر می تواند در اثر ترس و اضطراب ناشی از مشکلات باشد زیرا اعتقادات در زندگی عادی انسانها نقش مهمی دارد و ترک بتورهای دینی ، آرامش و لذت را از زندگی سلب می کند و موجب اضطراب ، حیرت و حسرت می شود هر چند فرد مزایای مادی خوبی داشته باشد.^۱

۳-۷- مدیریت روابط اجتماعی زنان و مردان

یکی از مهمترین عواملی که در حفظ و تقویت علایق زناشویی و در نتیجه تحکیم و تثبیت خانواده نقش اساسی دارد ، محدود بودن روابط زن و مرد در عرصه تعاملات اجتماعی است . اختلاط زن و مرد در حوزه های مختلف اجتماعی همراه با ضعف اخلاقیات و رعایت نکردن حریم محرم و نامحرم و امکان برقراری روابط آزاد باعث ضعف یا نبود انگیزه لازم برای تشکیل خانواده یا حفظ آن خواهد شد.

بدیهی است که در محیطی که همگان می توانند انواع لذت های جنسی را از افرادی که در محیط های مختلف شغلی، آموزشی، تفریحی و ... با آنها در ارتباط هستند ، بدست آورند. احتمال سرد شدن کانون خانواده و بی اعتنائی به همسر و مراعات نکردن حقوق وی به شدت افزایش می یابد ، زیرا آزادی ارتباطات جنسی بیرون از روابط زناشویی به شیوه های گوناگون ، جاذبیت جنسی از زن و شوهر را برای یکدیگر تقلیل و طلاق را که با همبستگی جنسی طرفین نسبت معکوس دارد، افزایش می دهد.^۲

۳-۸- معیارهای انتخاب همسر

^۱ . تفسیر نور، ج ۷، ص ۳۳۰-۳۲۷.

^۲ . مصباح یزدی، جامعه و تاریخ ، ص ۳۲۶.

برای کسانی که پایبند به ارزش های دینی هستند اساسی ترین معیار در انتخاب همسر ایمان و تقواست اهمیت ایمان از دو جهت اصلی قابل توجه است اول اینکه شخص با ایمان به علت ارتباط قبلی با خدا و برخورداری از یک نیروی کنترل کننده درونی فردی قابل اعتماد است دوم اینکه افراد باایمان به علت اینکه از نظام اعتقادی و ارزشی واحدی پیروی می کنند دارای بینش ها و گرایش ها و سلیقه های کم و بیش یکسانی هستند زن و شوهری که هردو در مکتب دین تربیت یافته اند اگر چه از قبل همدیگر را نمی شناخته اند در موارد اساسی نقاط مشترک فراوانی با هم دارند.

یکی دیگر از معیارهای اساسی در انتخاب همسر اطمینان یافتن از اخلاق خوب و شایسته طرف مقابل است.

اساس کار در روابط بین زن و شوهر تناسب و تفاهم و هماهنگی در خواسته ها است در روایات اسلامی آمده است که زن و شوهر باید «کفو یکدیگر» باشند یعنی همانندی و تناسب و هماهنگی لازم بین آن دو وجود داشته باشد.

از راههای شناخت طرف مقابل اصالت خانواده تحقیق و بررسی ، گفتگو بیان شروط می توان نام برد. همچنین با توجه به اهمیت انتخاب همسر و نقش تعیین کننده آن در زندگی انسان و برای پیشگیری از مشکلات احتمالی نباید در این مورد شتاب زده عمل کرد چرا که هوشمندی لازمه زندگی اجتماعی است.^۱

^۱ . محمد علی سادات ، راهنمای همسران جوان، ص ۲۴.

نتیجه گیری

مادر این نوشتار در پی بررسی عوامل استحکام خانواده هستیم، ولی هرگز نمی توانیم بدون در نظر گرفتن حقوق و احکامی که روابط اجتماعی و رفتارهای فردی و خانوادگی زن و مرد را مشخص می کند و نیز بدون در نظر گرفتن جایگاه و مسئولیت های فردی و اجتماعی هر کدام از آنان در شریعت، این عوامل، را مورد بحث قرار دهیم، بنابراین، زمانی می توانیم به این هدف آرمانی، یعنی وجود خانواده هایی در کمال سلامت و استواری، دست یابیم که به همه ی پیام ها و توصیه های دینی در تربیت انسان عمل کنیم، زیرا انسان کامل و تحت تربیت آموزه های قرآنی - در هر مکان و زمانی که باشد - حقوق و وظایف خود و دیگران را در نظر می گیرد. یکی از اساسی ترین جایگاه های حضور انسان در عرصه ی زندگی، خانواده است که مهمترین مهد تربیت انسان ها به شمار می رود. برای سالم سازی روابط در این کانون، نخستین اعضای آن، یعنی زن و شوهر، باید از مهارت های لازم برای ایجاد روابط سالم و حفظ کانون خانواده از هر موضوعی که کیان آن را به خطر افکند، برخوردار باشند اسلام، که جامع ترین برنامه های هدایت بشر است از این بعد مهم زندگی انسان غفلت ننموده و قوانینی برای حفظ و استواری خانواده قرارداد است. با آغاز زندگی زناشویی و تشکیل کانون خانواده زن و شوهر عهده دار تعهداتی حقوقی، اخلاقی و اقتصادی نسبت به یکدیگر می شوند این تعهدات دوسویه است، یعنی همان طور که هر یک وظایفی نسبت به دیگری بر عهده می گیرد، دارای حقوقی نیز می شود که همسر موظف به ادای آن حقوق است. زن و مرد رابطه ای متقابل دارند و هر یک موظف به انجام تکالیف خود و رعایت حقوق دیگری هستند و در این مسیر با هم کاملاً برابرند و نه کاملاً مستقل از یکدیگرند، بلکه آنها مکمل یکدیگر هستند، نه دو قطب مخالفی که وجود هر یک، عرصه را بر دیگری تنگ می کند و به ناچار یکی باید حذف شود یا تسلیم دیگری باشد، به این معنا که وظایف و مسئولیت های آنها در خانواده به طور کامل شبیه به

یکدیگر نیست، یعنی زن و مرد نیازهای متقابلی دارند که هر یک از آنها توانایی لازم را برای رفع نیاز و نقص طرف مقابل داراست. برای دستیابی به این مهم ابتدا عوامل درونی تاثیر گذار از جمله تغذیه سالم ، حفظ شوون فردی، حسن معاشرت، ریاست مرد و تمکین زن، نشاط و شادابی در خانواده را مورد بررسی قرار دادیم چرا که عواملی تاثیر گذار در خانواده بوده اند سپس عوامل بیرونی تاثیر گذار در استحکام خانواده که فرهنگ و محیط اجتماعی ، اقتصاد جامعه و دیگر موارد را دربرمی گیرد مورد بررسی قرار داده ایم . و در نهایت راه کارهای ازدواج موفق را از دقت در گزینش همسر ، باورهای دینی زوجین و تامین نیازهای جنسی و توجه به تفاوتها.

- ۱ قرآن.
- ۲ خهج البلاغه.
- ۳ رحیمی، عباس؛ ازدواج موفق، نشر جمال، قم، ۱۳۸۴.
- ۴ شعبانی، اکبر؛ ۵۰ مهارت خوشبختی زنان، نشر وفایی، قم، ۱۳۹۱.
- ۵ سادات، محمدعلی؛ راهنمای همسران جوان، نشر فرهنگ اسلامی، تهران، ۱۳۸۴.
- ۶ مظاهری، حسین؛ اخلاق در خانه ۲، نشر اخلاق، چ ۱۸، ۱۳۹۱.
- ۷ پسندیده، عباس؛ رضایت از زناشویی، نشر موسسه علمی فرهنگی دارالحديث، چ ۵، ۱۳۹۳.
- ۸ حلاءالدین علی ابن حسام؛ کنزالعمال.
- ۹ شیخ طبرسی؛ مجمع البیان، نشر دارالمجتبی، نجف اشرف، ۱۳۴۱.
- ۱۰ - مرحوم کلینی؛ کافی، نشر فرهنگ اهل بیت، تهران، ۳۲۹.
- ۱۱ - سبحانی، جعفر؛ مسائل ازدواج و حقوق.
- ۱۲ - خمینی، روح الله؛ تحریر الوسیله.
- ۱۳ - قرائتی، محسن؛ تفسیر نور.
- ۱۴ - یزدی، مصباح؛ جامعه و تاریخ.
- ۱۵ - فرجاد، محمد حسین؛ آسیب شناسی اجتماعی.